

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

КОСЮГА ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК: 334.012[330.341:65.011.56](043.3)

**ОЦІНЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ
ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпро 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Університеті митної справи та фінансів Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук,
Заруцька Олена Павлівна,
Університет митної справи та фінансів,
завідувач кафедри банківської справи та фінансових послуг.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гонтарева Ірина Вячеславівна,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна,
професор кафедри маркетингу,
менеджменту та підприємництва

доктор економічних наук, професор
Штулер Ірина Юрївна,
ВНЗ «Національна академія управління»,
перший проректор.

Захист відбудеться «30» квітня 2021 р. о 11:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.893.01 в Університеті митної справи та фінансів за адресою: 49000, м. Дніпро, вул. Володимира Вернадського, 2/4, к. 223.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Університету митної справи та фінансів (49000, м. Дніпро, вул. Володимира Вернадського, 2/4).

Автореферат розісланий «30» березня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради к.е.н., доцент

Г.Є. Богородицька

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах сьогодення одним з ключових завдань економічної науки є визначення домінантних факторів, що впливають на сталий розвиток країни та окремих підприємницьких структур. Сучасними тенденціями в економіці України та світу є перехід від великих до середніх та малих форм підприємництва, цифровізація всіх сфер діяльності, зростання рівня самозайнятості. Підприємництво відіграє значну роль у формуванні економіки країни. У 2019 р. більше 50 % ВВП України складало виробництво товарів і послуг у малих та середніх підприємницьких структурах. Тому, незважаючи на глобальний спад, уряди багатьох країн світу підтримують підприємницьку активність різними способами, оскільки країна може розвиватися та підвищувати рівень життя населення тільки з урахуванням підприємницької діяльності. Основний напрям підвищення підприємницької активності – це розуміння очікування та потреб потенційних підприємців. Для цього необхідно оцінювати стан підприємницької активності та розробляти економічні й організаційні механізми мотивації підприємців-початківців, спираючись на виклики цифрової економіки.

У розробку питань теоретичних та методичних засад оцінювання підприємницької активності значний внесок зробили Т. Алімова, Д. Аудтреш [*D. Audretsch*], Н. Ахмад [*N. Ahmad*], Н. Босма [*N. Bosma*], Н. Георгіаді, І. Гонтарева, Д. Келлі [*D. Kelley*], Є. Лазарева, О. Ларін, Дж. Леві [*J. Levie*], В. Науде [*W. Naude*], І. Репіна, О. Таруніна, С. Хілл [*S. Hill*], А. Хофман [*A. Hoffman*], А. Чепуренко та ін. Однак питанням цифровізації в цих дослідженнях не приділено значної уваги. Проблема цифровізації підприємницької діяльності розглядається у працях таких вчених: М. Альстін [*M. Alstin*], О. Вишневський, О. Гудзь, Г. Карчева, С. Коляденко, Д. Огородня, В. Опенько, Л. Лапідус, В. Ляшенко, К. Мей, Н. Негропonte [*N. Negroponte*], І. Павленко, Дж. Паркер [*J. Parker*], А. Сірко, С. Чаударі [*S. Chaudary*] та ін. Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних і зарубіжних авторів, слід зазначити, що проблема оцінювання підприємницької активності в умовах використання інструментів цифрової економіки має недостатній рівень теоретико-методичного опрацювання. Зокрема залишається недостатньо розробленим понятійний апарат, потребують поглибленого теоретичного обґрунтування принципи оцінювання підприємницької активності та атрибути використання інструментів цифрової економіки; подальшого розвитку мають зазнати методичні підходи до оцінювання підприємницької активності з урахуванням цифровізації бізнесу. Вирішення цих питань зумовило вибір теми дисертаційної роботи, її актуальність, мету, перелік і зміст завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Університету митної справи та фінансів у межах таких науково-дослідних тем: «Формування інституціональних основ фінансової стабільності економіки України» (державний реєстраційний номер 0119U100009), за якою здобувачем розроблено організаційне забезпечення процесу прийняття рішень щодо розвитку підприємницької активності в умовах цифрової економіки; «Маркетинг і організація малого та середнього бізнесу в умовах сталого розвитку» (державний реєстраційний номер 0119U100007), в якій

особисто автором обґрунтовано методичний підхід до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретичних положень, удосконалення методичного забезпечення і розробка практичних рекомендацій щодо оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки.

Відповідно до визначеної мети в роботі поставлено такі завдання:

- узагальнити теоретичні положення підприємницької активності як фактора економічного розвитку країни, концепції та принципи оцінювання підприємницької активності;

- виділити атрибути та проблеми підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки;

- здійснити діагностику стану підприємницької активності в Україні й світі та використання технологій цифрової економіки підприємцями;

- розвинути методичний підхід до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки;

- обґрунтувати методичне забезпечення до систематизації показників оцінки підприємницької активності;

- виділити та обґрунтувати групи факторів інформативності як критеріїв оцінювання підприємницької активності;

- сформулювати організаційне забезпечення прийняття рішень щодо розвитку підприємницької активності в умовах цифрової економіки.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання підприємницької активності як фактора економічного розвитку країни.

Предмет дослідження – теоретико-методичне забезпечення оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки.

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою проведених досліджень стали наукові концепції, теоретичні розробки провідних вітчизняних та зарубіжних вчених щодо оцінювання підприємницької активності та використання технологій цифрової економіки. Для досягнення поставленої мети і вирішення визначених завдань використано систему загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: *теоретичне узагальнення* – для вдосконалення понятійного апарату оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки; *абстрактно-логічний та структурно-логічний аналіз, синтез* – для узагальнення теоретичних засад оцінювання підприємницької активності та виділення атрибутів цифрової економіки; *статистичний аналіз, техніко-економічний аналіз* – для оцінки стану підприємницької активності та цифрової економіки в Україні та світі; *багатовимірний факторний аналіз* – для виділення найбільш важливих характеристик цифрової економіки та визначення факторів інформативності як критерію якості оцінювання підприємницької активності; *кореляційно-регресійний аналіз* – для визначення рівня впливу характеристик цифрової економіки на показники підприємницької активності; *метод ПАТТЕРН* – для систематизації параметрів оцінки підприємницької активності; *графічний метод* – для візуалізації емпіричних даних і схематичного подання основних теоретичних та практичних положень дисертаційної роботи.

Інформаційною базою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних вчених щодо проблем оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки, законодавчі акти, нормативні документи Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, дані статистичної звітності підприємницьких структур, матеріали наукових періодичних видань, міжнародних і всеукраїнських конференцій, аналітичні огляди, ресурси мережі Інтернет, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні й подальшому розвитку теоретичних положень і методичного забезпечення оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки. Наукова новизна дослідження полягає у такому:

удосконалено:

– методичний підхід до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки, який, на відміну від існуючих, враховує рівень взаємозв'язку між складовими підприємництва та інноваційними цифровими технологіями, що дозволяє визначити найбільш значущі характеристики цифрової економіки й обґрунтувати заходи з покращення рівня розвитку підприємництва;

– методичне забезпечення систематизації показників оцінки підприємницької активності, що у порівнянні з наявними ґрунтується на гармонізації інтересів держави, суспільства та підприємницької активності за рахунок уточнення очікувань підприємницького середовища та оцінки підприємницьких цілей, інтересів і мотивації підприємця, що дає можливість підвищити ступінь орієнтації підприємницької активності на стійкий соціально-економічний розвиток;

набули подальшого розвитку:

– визначення підприємницької активності, що, на відміну від існуючих, трактується як процес актуалізації ініціативною частиною населення власних здібностей з використання ринкових можливостей, що сприяє початку діяльності із задоволення особистих інтересів, які пов'язані із суспільними потребами та очікуваннями, це підкреслює умови самовизначення у спрямуванні людини на підприємницьку діяльність, з урахуванням особистих потреб та суспільних очікувань;

– атрибути формування підприємницької активності в умовах цифрової економіки, відмінністю яких є використання цифрових платформ різного призначення, тому розроблено узагальнену схему елементів комунікаційного процесу для аналізу рівнів організації взаємодії на платформах, що дозволяє підприємцю при проектуванні стартапів заздалегідь врахувати можливості та обмеження, які пов'язані з цифровою економікою;

– методичний підхід до оцінювання інформативності показників підприємницької активності, що, на відміну від існуючих, містить семантичну, прагматичну й організаційно-методичну складові та ґрунтується на синтезі трьох груп факторів – економічна додана вартість, продуктивність праці та безпека підприємницької діяльності, що дозволяє у подальшому підвищити ефективність розвитку підприємницьких структур у результаті подання найбільш корисної інформації;

– організаційно-інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень щодо розвитку підприємницької активності в умовах цифрової економіки, яке, на відміну

від існуючих, полягає в доповненні регламентації діяльності положеннями щодо норм кібербезпеки та формуванні вимог до руху інформаційних потоків між функціями підприємницької діяльності, що дозволяє підсилити рівень відповідальності за отримання кінцевого результату та підвищити рівень стійкості підприємницької діяльності в цілому.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані теоретичні положення та методичні підходи доведені до рівня практичних рекомендацій та можуть бути використані професійними організаціями та суб'єктами підприємництва в процесі оцінювання підприємницької активності, інформаційно-аналітичної основи для обґрунтування управлінських рішень з розвитку підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки та забезпечення достатнім рівнем цифрових технологій. Рекомендації та пропозиції дисертаційної роботи щодо оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки впроваджено у діяльність Асоціації «Дніпровський Банківський союз» (довідка № 20/20-1 від 20.05.2020). Впровадження також стосуються: на ТОВ «Дніпропетровський Центр Технічного Сервісу» (довідка № 200625-01 від 25.06.2020 р.) – організаційно-інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень для розвитку підприємницької активності в умовах цифрової економіки і ТОВ «Стафф Дніпро» (довідка № 43-05 від 27.05.2020 р.) – організаційно-методичного забезпечення при розробці посадових інструкцій та положень щодо захисту комерційної таємниці.

Пропозиції з удосконалення теоретичного та методичного підходів до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки використовуються в освітньому процесі Університету митної справи та фінансів при викладанні навчальних дисциплін «Фінансова безпека суб'єктів підприємництва» та «Інвестування» для підготовки бакалаврів та «Управління інноваційними проєктами» для підготовки магістрів за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування (довідка № 034/1-16.4 від 15.05.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою, всі результати якої одержані автором особисто та знайшли відображення в наукових публікаціях. Внесок автора у роботи, виконані у співавторстві, наведено у списку основних опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи оприлюднені автором на 5 міжнародних науково-практичних конференціях, основні з яких: V Міжнародна наукова Інтернет-конференція «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (м. Київ, Україна), VIII Міжнародна науково-практична конференція «Science and practice: implementation to modern society» (м. Манчестер, Велика Британія), Міжнародна науково-практична конференція «Economics, Business and Social Sciences» (м. Нюрнберг, Німеччина), IV Міжнародна науково-практична конференція «Science and education: problems, prospects and innovations» (м. Кіото, Японія), Міжнародна наукова конференція «Інноваційні технології, моделі управління кібербезпекою – 2020» (м. Дніпро, Україна).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 11 наукових праць, серед них: 5 наукових статей, опублікованих в наукових фахових виданнях України, які включені

до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави. За результатами участі в науково-практичних конференціях опубліковано 5 тез доповідей. Загальний обсяг публікацій – 4,35 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,22 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 229 сторінок. Дисертаційна робота містить 46 таблиць (з них 3 займають 3 повних сторінки), 21 рисунок, 7 додатків – на 34 сторінках, список використаних джерел складається з 203 найменувань – на 20 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 172 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання та методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведено інформацію щодо їх апробації.

У першому розділі **«Теоретико-методичні положення оцінювання підприємницької активності»** узагальнено теоретичні засади підприємницької активності як фактора економічного розвитку країни, концепції та принципи оцінювання підприємницької активності; виділено атрибути та проблеми підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки.

Визначено, що підприємницька активність є складним комплексним явищем, яке потребує для свого аналізу та регулювання не менш складних і комплексних методів та інструментів оцінювання.

Уточнено визначення підприємницької активності як процесу актуалізації ініціативною (підприємливою) частиною населення власних здібностей та можливостей, що розкриваються у діяльності із задоволення особистих інтересів та з урахуванням потреб суспільства. У свою чергу, актуалізація – це перехід потенціалу в активну фазу використання; здібності – це людський капітал, враховуючи знання, вміння, навички та досвід їх застосування; можливості – це наявні невикористані або, навпаки, дефіцитні ресурси чи винайдені нововведення, що корисні для суспільства. У результаті аналізу базової моделі впливу підприємницької активності на макроекономічні показники соціально-економічного розвитку концептуально та емпірично було показано наявність і значущість цього зв'язку. У той же час форма зв'язку та механізм її дії потребують подальшого дослідження, зокрема щодо методів оцінювання трирівневого процесу актуалізації інтересів, потреб і здібностей потенційних підприємців до сприйняття бізнес-ідей та зусиль для їх реалізації. Контекстом оцінювання є характеристики цифрової економіки та організаційного капіталу структурного оформлення підприємницької діяльності.

Виділено три передумови для використання термінів «оцінка» та «оцінювання» при визначенні характеристик підприємницької активності. По-перше, в усіх відомих визначеннях підприємництва та підприємницької активності вона є людською діяльністю та, відповідно, завжди має латентну інформаційно-когнітивну складову. По-друге, показники підприємницької активності повинні мати оцінку ступеня їх відповідності позитивному впливу на макроекономічні показники соціально-економічного розвитку. По-третє, низка характеристик підприємницької активності

визначається експертним шляхом, тобто за визначенням належить до оціночної діяльності. У відношенні до суб'єкта оцінки є сенс говорити щодо інформативності, тобто можливості сприйняти семантичну складову інформації, яка міститься в оцінці. З прагматичної точки зору інформативність – це можливість зіставлення за наявними значеннями оцінки різних варіантів стратегій дії. Тобто інформативність показників, що описують підприємницьку активність, має семантичну, прагматичну та організаційно-методичну складові. Підвищення інформативності показників пов'язане з їх систематизацією та пристосуванням до ситуативних станів і способів використання.

Між двох базових концептуальних схем систематизації показників підприємницької активності, що представлені міжнародними організаціями OECD (англ. Organisation for Economic Co-operation and Development) і GEM (англ. Global Entrepreneurship Monitor), наявна певна структурна подібність (ізоморфність).

Фактори зовнішнього оточення (контексту) впливають на процес формування та становлення підприємницької діяльності, яка, у свою чергу, впливає на основні характеристики (атрибути) соціально-економічного розвитку країни. Однак семантичне (змістове) наповнення схем істотно відрізняється. Різняться межі об'єкта оцінки, що впливає на організаційно-методичне забезпечення оцінювання. Це стосується також меж життєвого циклу підприємництва та способів отримання вихідних даних. При систематизації показників OECD і GEM ставлять цільове завдання стійкого соціально-економічного розвитку, однак у схему їх не вносять.

Стійкого соціально-економічного розвитку можна досягти тільки при гармонізації інтересів суспільства, підприємців і держави, на умовах ринкових відносин та соціальної відповідальності всіх акторів і стейкхолдерів підприємницької діяльності (рис. 1).

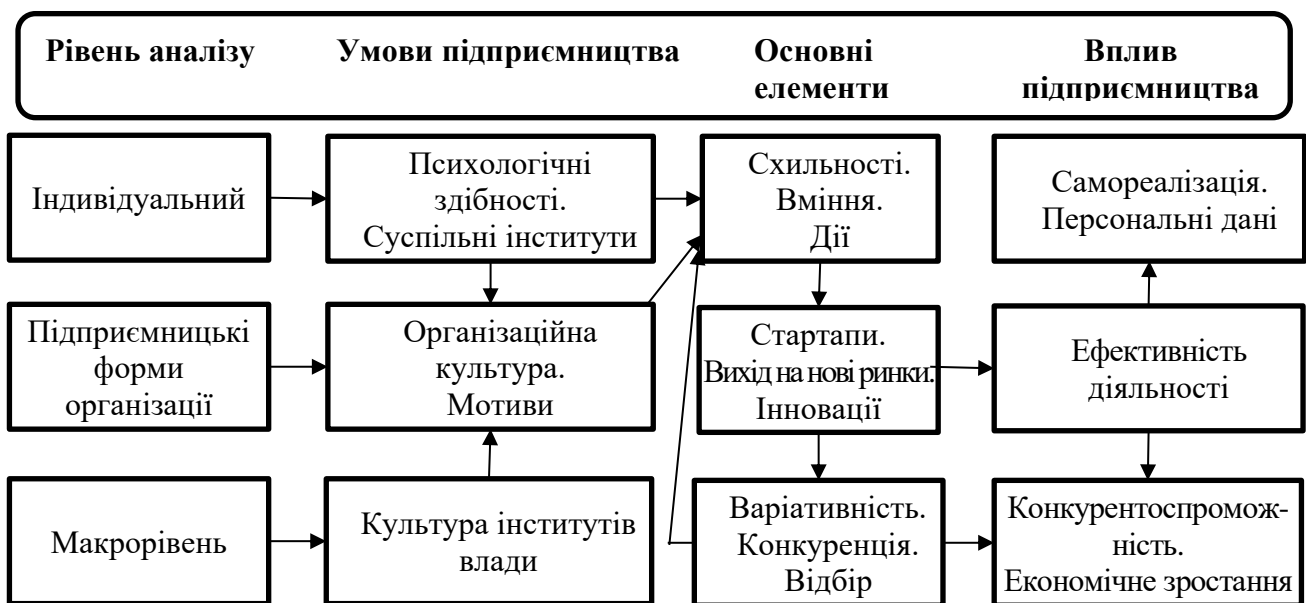

Рис. 1. Модель взаємозв'язку підприємницької активності й економічного зростання

Згідно з принципом вимірності, гармонізація повинна мати різнопланові виміри. Передбачається як такі виміри використовувати: кількісні – співвідношення «споживання – накопичення» на всіх рівнях підприємницької активності та у всіх її

сукупних суб'єктів, коефіцієнти мультиплікації, тобто збільшення бази оподаткування та рівня життя населення у відношенні до збільшення сукупного продукту підприємництва; якісні – вартість організаційного та людського капіталу, а також рівень життя населення.

Під цифровою економікою, в широкому значенні цього терміна, розуміється система суспільних, виробничих та інституційних відносин, що ґрунтується на комплексі комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Цифрова економіка змінює характеристики процесів, форм прояву та становлення підприємницької активності. Це проявляється в зміні структури трансакційних витрат, розширенні сфер застосування та варіативності способів здійснення підприємницької діяльності. Негативними атрибутами цифрової економіки є зростання кіберзлочинності та зниження рівня достовірності інформації, яка поширені в цифрових мережах. Згідно з міжнародними Стандартами кібербезпеки, це потребує оцінки характеристик інформації, що використовується.

З іншого боку, цифрові технології впливають на підприємницьку активність на всіх її стадіях та рівнях, дозволяють підвищити ймовірність знаходження корисної інформації щодо можливих партнерів, постачальників, клієнтів. Підвищується можливість перевірити надану інформацію, знижується інформаційна асиметрія. Інтернет створює умови для участі в міжнародній торгівлі малими та мікро організаційними формами підприємницької діяльності (ОФПД).

Найбільш повно проблеми цифровізації підприємницької діяльності проявляються при організації взаємодії зі спеціалізованими цифровими платформами – торговими, пошуковими, навчальними та консалтинговими. Цифрова платформа – це бізнес, який створює додаткову вартість, організовуючи за посередництва цифрових технологій взаємодію різних суб'єктів, які пов'язані з обміном економічними або соціальними цінностями. Для аналізу рівнів організації взаємодії на цифрових платформах розроблено узагальнену схему елементів комунікаційного процесу (рис. 2).

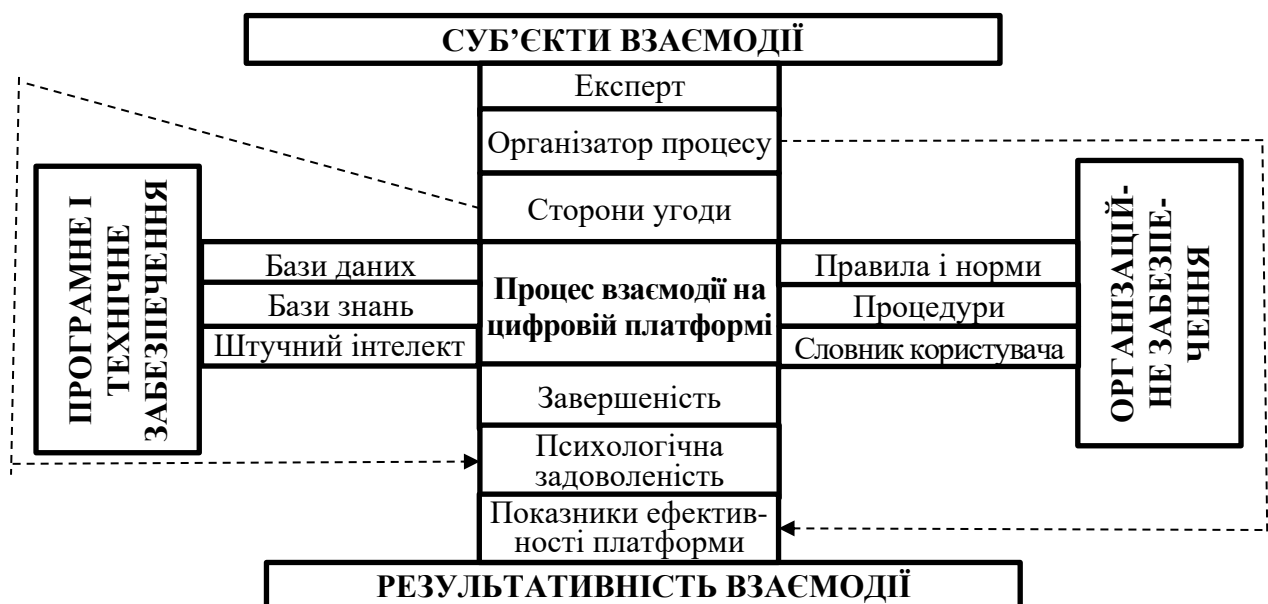

Рис. 2. Узагальнена схема елементів та атрибутів процесу взаємодії на цифрових платформах

Здійснюючи проектування стартапів, підприємець має заздалегідь врахувати можливості та обмеження, що пов'язані з цифровою економікою. Залежно від особистого досвіду та фінансових можливостей існує принаймні три поступові стратегії освоєння ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій). За будь-якої стратегії інформація, що використовується у бізнесі, повинна мати такі властивості: корисність, достовірність, актуальність, повнота, зрозумілість, захищеність.

У другому розділі «**Діагностика стану підприємницької активності в умовах цифрової економіки**» проведено порівняльний аналіз стану підприємницької активності в Україні та світі, оцінку рівня використання технологій цифрової економіки для визначення ступеня її впливу на підприємницьку активність; обґрунтовано методичний підхід щодо оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки.

За допомогою економічного та статистичного аналізу здійснено оцінку підприємницької активності різних країн світу на базі методичного підходу GEM та отримано такі результати (рис. 3).

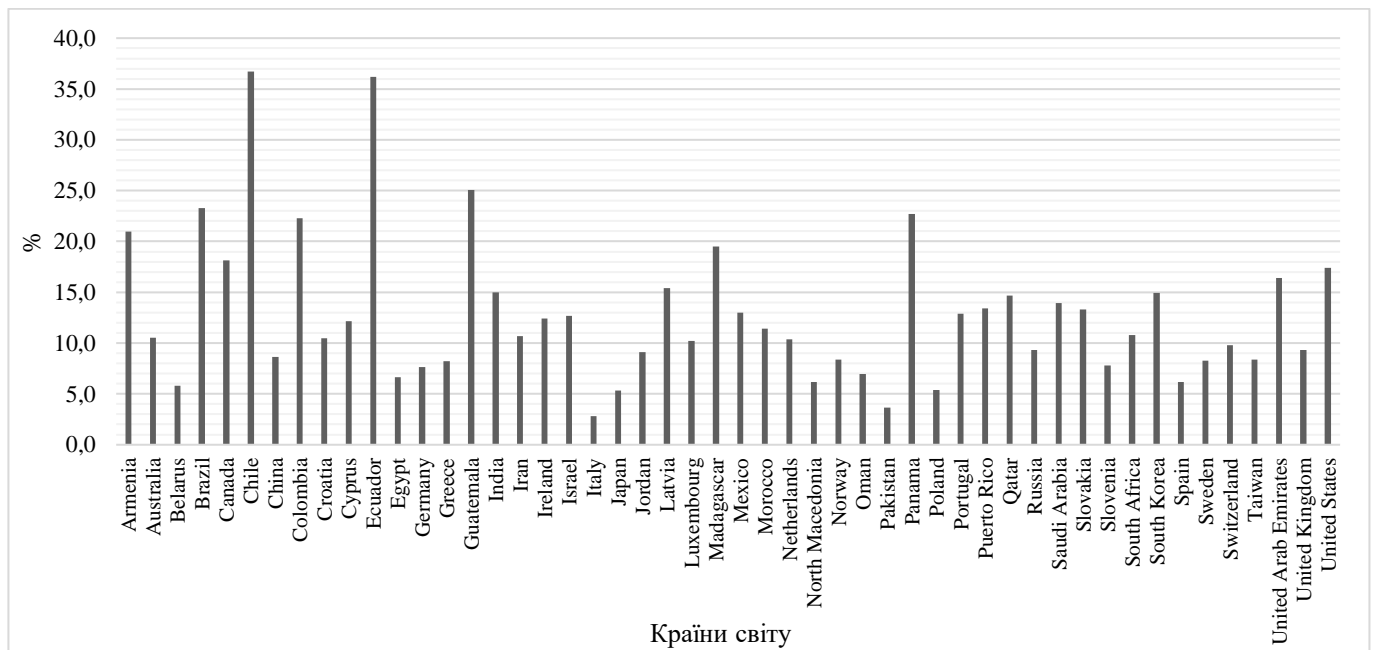

Рис. 3 Рівень сукупної підприємницької активності на ранніх стадіях (ТЕА) у країнах світу за 2019 р.

Так, спостерігаються значні коливання підприємницької активності за показником ТЕА в межах 1–35 % в різних країнах світу. Передумовами підвищення підприємницької активності є соціальні та культурні норми, відсутність альтернативних можливостей доходу, масштаб конкуренції, а також швидкість зростання економіки. У деяких економіках спостерігаються труднощі при переході нових підприємців на усталений бізнес. У сучасному мінливому бізнес-середовищі, на який значний вплив здійснює діджиталізація, ОФПД все більше цінують навички підприємництва серед працівників. Підприємці частіше несуть відповідальність за екологічні та соціальні наслідки своєї діяльності, а також свій внесок у досягнення цілей сталого розвитку. Деякі країни мають більше підприємців, що керуються традиціями сімейного бізнесу. Більшість підприємців, які починають новий бізнес, за

мотив мають заробляння на життя, бо робочих місць недостатньо. На Близькому Сході спостерігається зростання підприємницької активності в напрямі створення робочих місць, на відміну від інших країн світу.

Слід зауважити, що стан підприємницької активності у всьому світі як з точки зору готовності, так і рамок умов досить сильно варіюється залежно від національного контексту та місцевої специфіки. Проведено аналіз підприємницької активності суб'єктів підприємництва України з використанням методичного підходу OECD, у результаті якого виділено збільшення загальної кількості нових підприємницьких структур, однак спостерігається зменшення кількості суб'єктів середнього підприємництва фізичних осіб (табл. 1).

Таблиця 1

Темпи зміни кількості суб'єктів підприємництва в Україні за роками, %

Темпи зміни кількості суб'єктів підприємництва в Україні за роками, %		2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018
Разом		77,92	94,04	107,62	112,20	102,18	94,49	96,76	101,91	105,55
Підприємства	Усього	99,18	97,14	107,78	86,70	100,72	89,21	110,41	105,21	106,95
	Великі	112,46	105,92	94,41	75,42	85,11	90,54	104,18	111,78	116,14
	Середні	98,90	97,28	93,41	84,34	95,58	97,56	100,71	107,50	110,55
	Малі	99,17	97,11	108,65	86,84	100,99	88,82	110,91	105,10	106,76
	з них мікропідприємства	98,46	96,84	111,18	87,58	101,91	87,14	112,28	105,28	107,04
Фізичні особи – підприємці	Усього	73,45	93,16	107,57	119,75	102,50	95,60	94,08	101,15	105,21
	Суб'єкти середнього підприємництва	85,00	118,30	96,96	202,85	43,12	91,53	112,81	132,18	90,21
	Суб'єкти малого підприємництва	73,45	93,15	107,58	119,73	102,52	95,60	94,07	101,15	105,21
	з них суб'єкти мікро підприємництва	73,22	93,25	107,71	119,89	102,89	95,48	93,94	100,89	105,34

У вітчизняних суб'єктів підприємництва спостерігається коливальна зміна структури майже за всіма показниками підприємницької активності з невеликою тенденцією зростання у бік малого, зокрема мікропідприємництва. Тобто тенденції підприємницької активності суб'єктів середнього та малого підприємництва (МСП) в Україні збігаються із загальними тенденціями у розвинутих країнах світу.

Виділено основні технології використання цифрової економіки в Україні та світі. Визначено, що у вітчизняних підприємницьких структурах кількість використання комп'ютерів майже за всіма видами економічної діяльності зростає, однак у суб'єктів малого підприємництва знижується кількість працівників, які використовують комп'ютери. Кількість підприємств, які використовували комп'ютери, мали мережу Інтернет та Інтранет, зросла у 2019 р. Однак слід відмітити загальне зниження кількості суб'єктів підприємництва, які використовували локальну комп'ютерну мережу (LAN) та мали мережу Екстранет, зокрема у малих підприємств.

Найбільша кількість використання комп'ютерів та комп'ютерних мереж на підприємствах переробної промисловості й оптової та роздрібною торгівлі, тобто приблизно 50 %. Загалом підприємці використовують мережу Інтернет на 18 % для

надсилання чи отримання повідомлень електронною поштою та здійснення банківських операцій, на 16 % – для отримання інформації щодо товарів та послуг, а на 15 % – для отримання інформації від органів державної влади. Відзначається низький рівень використання електронної торгівлі через мережу Інтернет, тільки 20,1 % суб'єктів підприємництва в Україні. Ще гірша ситуація з використанням технологій цифрової економіки, як-от: хмарні технології – 10,3 %, аналіз «великих даних» – 5,7 %, 3D-друк – 2,9 % підприємців. Спостерігається відставання у використанні інструментів цифрової економіки у сфері інформації та телекомунікації, ремонті комп'ютерів і обладнанні зв'язку. Але ж в умовах цифрової економіки наявні комплекси інформаційних даних потребують структурування, а складність прийняття ефективних підприємницьких рішень за їх допомогою зростає та потребує використання сучасної комп'ютерної техніки для підвищення підприємницької активності.

Запропоновано методичний підхід до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки (рис. 4). Цей підхід, на відміну від існуючих, враховує рівень взаємозв'язку між складовими підприємництва та інноваційних цифрових технологій.

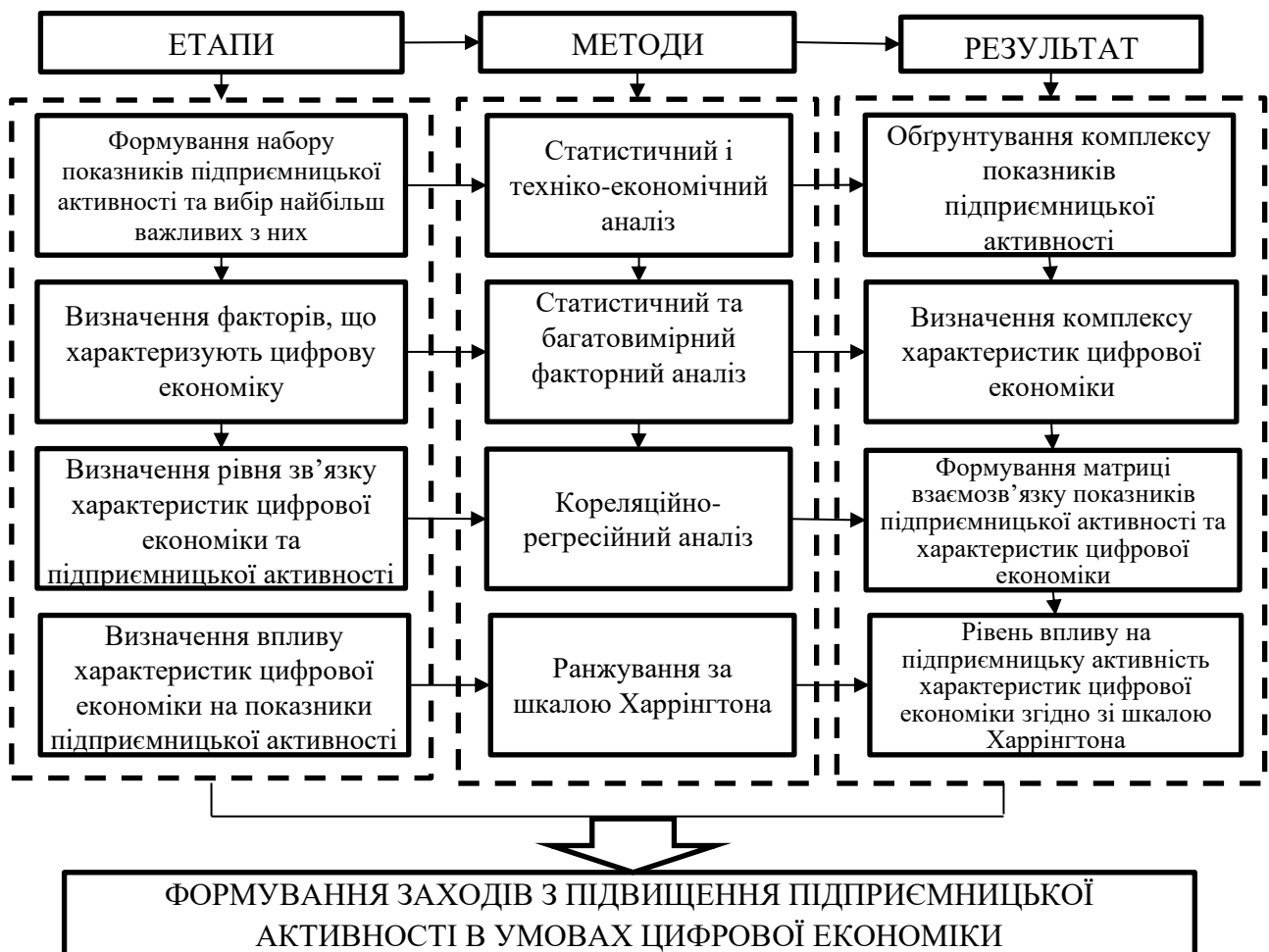

Рис. 4. Методичний підхід до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки

Застосування в практичній діяльності запропонованого методичного підходу до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки дозволить

виділити комплекс найвпливовіших показників підприємницької активності та визначити найбільш значущі характеристики цифрової економіки, обґрунтувати рівень взаємозв'язку характеристик цифрової економіки та підприємницької активності в напрямі покращення рівня розвитку країни.

Багатовимірний факторний аналіз підтвердив значущість 49 характеристик цифрової економіки та показав недоречність розподілу їх за факторами. Кореляційно-регресійний аналіз показав, що на зміну показників підприємницької активності впливають 16 характеристик цифрової економіки. Згідно зі шкалою Харрінгтона виділено дуже високий, високий, середній, низький та дуже низький вплив технологій цифрової економіки на підприємницьку активність (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень впливу на підприємницьку активність характеристик цифрової економіки згідно зі шкалою Харрінгтона

Рівень зв'язку	Інтервал	Характеристики цифрової економіки
Дуже високий	0,8–1	Мають фахівців у сфері ІКТ
Високий	0,63–0,8	Здійснюють набір фахівців у сфері ІКТ
Середній	0,37–0,63	Мають інші джерела аналізу «великих даних»
Низький	0,2–0,37	Використовують локальну комп'ютерну мережу (LAN); мають комп'ютерну потужність для функціонування програмного забезпечення підприємства; аналіз «великих даних» проводиться зовнішніми постачальниками послуг; отримують замовлення через мережу Інтернет на продаж товарів або послуг; хостинг бази даних підприємства; використовують геолокаційні дані, отримані з портативних пристроїв; купують послуги хмарних обчислень із серверів постачальників послуг, зарезервованих виключно для підприємства
Дуже низький	0–0,2	Використовують соціальні медіа для співробітництва з діловими партнерами або іншими організаціями; застосовують мережу Інтернет для отримання інформації про товари та послуги; використовують дані, отримані зі смарт-пристроїв або датчиків; мають веб-сайти з мультимедійним вмістом; здійснюють 3D-друк за допомогою власних 3D-принтерів, включаючи орендовані; використовують соціальні медіа для отримання відгуків клієнтів або надання відповідей на їхні запитання

Згідно з даними табл. 2 дуже високий вплив на підприємницьку активність має наявність фахівців у сфері ІКТ, високий вплив – набір фахівців у сфері ІКТ. Також слід звернути увагу на наявність інших джерел аналізу «великих даних». При розробці заходів з підвищення підприємницької активності необхідно врахувати такі характеристики цифрової економіки: наявність фахівців у сфері ІКТ, здійснення набору фахівців у сфері ІКТ, використання різних джерел аналізу «великих даних».

У третьому розділі «**Методичне забезпечення застосування оцінок підприємницької активності в умовах цифрової економіки**» удосконалено методичне забезпечення систематизації показників оцінки підприємницької активності; обґрунтовано методичний підхід до визначення інформативності як критерію якості оцінювання підприємницької активності; розроблено організаційне

забезпечення прийняття рішень щодо розвитку підприємницької активності в умовах цифрової економіки.

Удосконалено застосування методу ПАТТЕРН (PATTERN – Planning Assistance Through Technical Evaluation from Relevant Number) для систематизації параметрів (показників стану окремих характеристик) оцінки шляхом виокремлення драйверів підприємницької активності. Також запропоновано головну мету оцінювання, з якої потрібно розпочинати побудову дерева цілей – гармонізація інтересів сукупних суб'єктів оцінки – держава, суспільство й учасники ринку, зокрема підприємці. При застосуванні методу ПАТТЕРН прийнято, що методологія ОЕСД при оцінюванні підприємницької активності ближча до нормативного підходу, а методологія GEM – до пошукового. Загальну концептуальну структуру методу ПАТТЕРН для оцінювання підприємницької активності наведено на рис. 5.

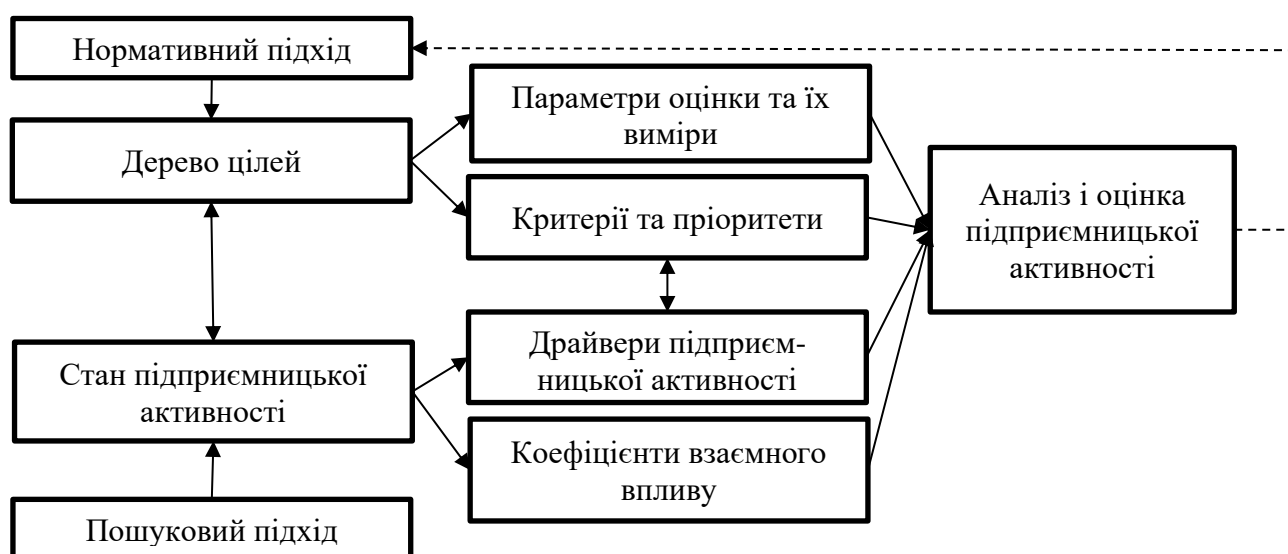

Рис. 5. Концептуальна схема методу ПАТТЕРН для застосування при систематизації параметрів оцінки підприємницької активності

У методі ПАТТЕРН при оцінюванні підприємницької активності на дереві цілей запропоновано виділити три страти: макрорівень, ОФПД, підприємець. При переході від страти «підприємець» до страти «ОФПД» та на макрорівень розуміння цілей трансформується, змінюється їх змістове наповнення – від мети «спонукання до діяльності та внутрішньої мотивації» до мети «план, спрямований на використання наявного потенціалу» та надалі до мети «призначення у суспільному розумінні». Змінюються критерії ефективності – від очікуваного підприємцем співвідношення зусиль і цінності винагороди до фінансових показників ОФПД і надалі якості життя й перспектив розвитку. Різною є можливість досягнення цілей, максимум якої існує на страті «ОФПД» та знижується на інших стратах. Неоднаковим є період стійкості орієнтирів – від 2–3 років у підприємця, до 10 років на страті «ОФПД», приблизно 25 років на макрорівні. У той же час для всіх страт не змінюється вимога вимірності, оцінюваності та порівнянності цілей, тому всі цілі мають якісні та кількісні параметри, експертні оцінки пріоритетів.

У табл. 3 наведено розрахунки коефіцієнтів зв'язку (пріоритетів) цілей першого рівня з головною метою. У пошуковому підході оцінки GEM підкріплені теорією очікувань. Схильність до підприємницької активності (мета першого рівня) залежить

від зусиль на її досягнення та валентності (привабливості) нагороди за це, а також від цілей і потреб другого рівня. Розрахунки показують схильність населення України до підприємництва на рівні 8 %.

Таблиця 3

Параметри цілей першого рівня декомпозиції головної мети

Критерії оцінки рівня гармонізації інтересів сукупних суб'єктів оцінки	Значення експертних оцінок				
	В _{khij} – важливість <i>j</i> -критерію для розміщення на <i>h</i> -рівні в <i>i</i> -вузлі (на гілці) відносно критеріїв оцінки вищого рівня	ЗЦ _{khij} – значущість <i>j</i> -мети у відношенні до інших цілей, що розміщені в <i>i</i> -вузлі згідно з критеріями <i>h</i> -рівня			
		Створення робочих місць	Економічне зростання	Зниження бідності	Зменшення неформальної економіки
КО1 – держави: величина валового внутрішнього продукту на душу населення	0,3	0,15	0,4	0,15	0,3
КО2 – підприємницької екосистеми: середньозважена економічна додана вартість	0,3	0,2	0,4	0,2	0,2
КО3 – суспільства: рівень якості життя	0,4	0,3	0,2	0,4	0,1
Pr _{khij} – <i>j</i> -параметр оцінки мети, що перебуває на <i>h</i> -рівні в <i>i</i> -вузлі	1,0	0,225	0,32	0,265	0,19

Проведений аналіз та розрахунки з використанням даних GEM, OECD, Всесвітнього банку та Державної служби статистики України показали можливість їх систематизації на базі адаптованого й удосконаленого методу ПАТТЕРН, який за рахунок виділення головної мети – гармонізації інтересів держави, суспільства та підприємницької активності, оцінки значущості параметрів цілей першого та другого рівнів та уточнення очікувань підприємницького середовища дозволяє підвищити ступінь орієнтації підприємницької активності на стійкий соціально-економічний розвиток. Наступним етапом є визначення інформативності параметрів цілей (рис. 6).

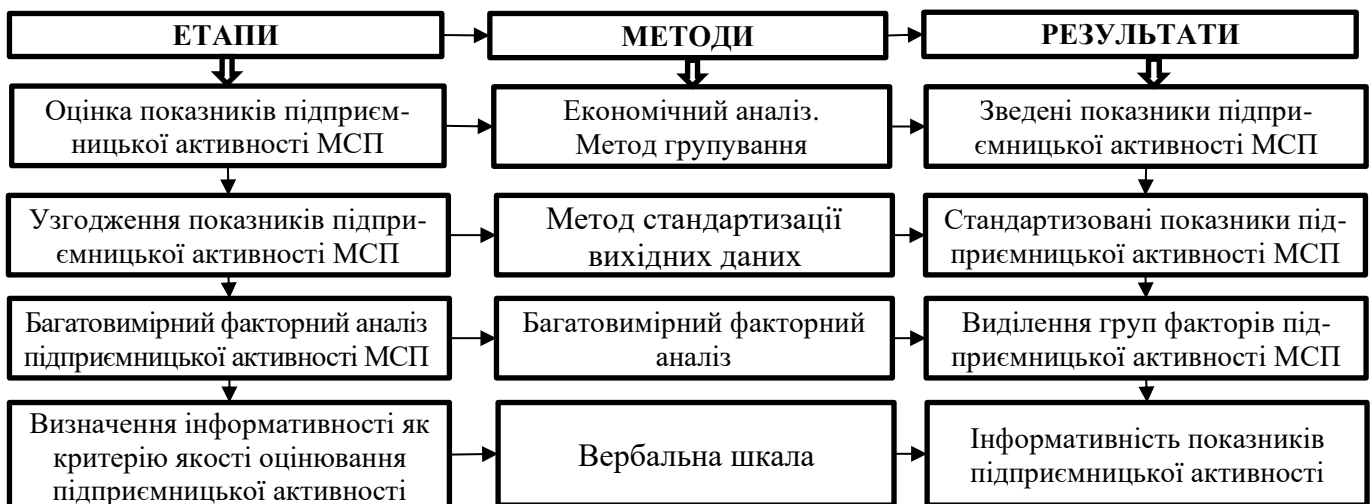

Рис. 6. Методичний підхід до визначення інформативності як критерію якості оцінювання підприємницької активності

Враховуючи, що дані великої кількості суб'єктів підприємництва завжди є суперечливими в інтерпретації, використання методів багатовимірного аналізу є не тільки виправданим, але й істотно необхідним. Основою методу є групування показників, при цьому кількість їх стає меншою за вихідну. Виділені групи називаються загальними, оскільки вони є інформативними для загальної характеристики – підприємницька активність, а не для її окремих елементів або певної сукупності елементів (табл. 4).

Таблиця 4

Факторні навантаження інформативності показників підприємницької активності

Показники підприємницької активності	Факторні навантаження		
	Фактор 1 – економічна додана вартість	Фактор 2 – продуктивність праці	Фактор 3 – безпека підприємницької діяльності
Кількість МСП	0,810460	0,557526	0,000520
Створення нових суб'єктів підприємництва, кількість МСП	-0,482262	-0,523569	-0,493901
Банкрутство, кількість МСП	0,193162	-0,613597	0,736754
Зайнятість, осіб	0,807242	0,550867	-0,118918
Додана вартість за розміром суб'єктів підприємництва, грош. од.	0,912679	-0,263504	-0,293968
Оборот, грош. од.	0,895470	-0,377707	-0,177465
Продуктивність праці за розмірами суб'єктів підприємництва, грош. од./ос.	0,070145	-0,967023	0,017147
Самозайнятість за гендерною ознакою, % жінок	-0,699656	0,602383	-0,230416
Вкладення венчурного капіталу, венчурний капітал до ВВП, %	-0,666749	-0,532222	-0,319469
Властиві значення кореляційної матриці	4,895373	3,193792	1,147381
Ступінь факторизації	0,489537	0,319379	0,114738

З табл. 4 видно, що для визначення інформативності як критерію якості оцінювання підприємницької активності буде враховуватися три групи факторів: економічна додана вартість; продуктивність праці; безпека підприємницької діяльності.

Інформаційно-комунікаційні технології стали загальнодоступним інструментом організації внутрішньої та зовнішньої діяльності ОФПД. Значення кібербезпеки для функціональної структури ОФПД наведено на рис. 7, де виділено шість основних предметних сфер: антикризовий менеджмент, організаційна стійкість і економічна безпека, персонал, менеджмент якості, ризик-менеджмент, стратегії розвитку.

Для підсилення організаційних та інтелектуальних можливостей підприємців організаційно-інформаційне забезпечення має відповідати низці вимог: організація інформаційних потоків має відповідати шести предметним сферам запитів користувачів (рис. 7); оперативність у доведенні всієї необхідної інформації до адресатів; зосередження всієї релевантної інформації у критичних ситуаціях; використання всієї доступної інформації при формуванні стратегій; адекватність культури використання інформаційного середовища; відкритість і розвиток.

Рис. 7. Місце кібербезпеки у функціональній структурі бізнес-процесів ОФПД

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вдосконалено теоретичне обґрунтування, розроблено методичні підходи і запропоновано практичні рекомендації щодо оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки. Основні науково-практичні результати та висновки, отримані в ході досягнення основної мети дослідження, полягають у такому:

1. На основі узагальнення теоретичних положень підприємницької активності як фактора економічного розвитку країни набуло подальшого розвитку визначення підприємницької активності як процесу актуалізації ініціативною (орієнтована на досягнення результатів) частиною населення власних здібностей з використання ринкових можливостей, що сприяє початку діяльності із задоволення особистих інтересів, які пов'язані із суспільними потребами й очікуваннями. В авторському визначенні актуалізація – це перехід потенціалу в активну фазу використання; здібності – це людський капітал, враховуючи знання, вміння, навички та досвід їх застосування; можливості – це наявні недовикористані або, навпаки, дефіцитні ресурси чи винайдені нововведення, що корисні для суспільства. Таке визначення підприємницької активності підкреслює умови самовизначення спрямування людини на підприємницьку діяльність з урахуванням особистих та суспільних очікувань.

2. Запропоновано під цифровою економікою розуміти систему суспільних, виробничих та інституційних відносин, що ґрунтуються на комплексі комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій. Визначено, що цифрова економіка змінює характеристики процесів, форми прояву та становлення підприємницької активності, виділено атрибути й проблеми підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки. Найбільш повно проблеми цифровізації підприємницької діяльності проявляються при

організації взаємодії зі спеціалізованими цифровими платформами – торговими, пошуковими, навчальними та консалтинговими. Цифрова платформа – це бізнес, який створює додаткову вартість, організовуючи з використанням цифрових технологій взаємодію різних суб'єктів, які пов'язані з обміном економічними або соціальними цінностями. Для аналізу рівнів організації взаємодії на цифрових платформах розроблено узагальнену схему елементів комунікаційного процесу. Здійснюючи проектування стартапів, підприємець має заздалегідь врахувати можливості та обмеження, що пов'язані з цифровою економікою. При цьому інформація, що використовується у підприємницькій діяльності, повинна мати такі властивості: корисність, достовірність, актуальність, повнота, зрозумілість, захищеність.

3. Завдяки методу аналізу та синтезу здійснено оцінку підприємницької активності різних країн світу на базі методичного підходу GEM. Так, спостерігаються значні коливання підприємницької активності за показником TEA в межах 1–35 % в різних країнах світу; передумовами підвищення підприємницької активності є соціальні та культурні норми, відсутність альтернативних можливостей доходу та масштабу конкуренції, а також швидке зростання економіки. Слід зауважити, що стан підприємницької активності у всьому світі як з точки зору готовності, так і рамкових умов досить сильно варіюється залежно від національного контексту та місцевих умов. Проведено аналіз підприємницької активності з використанням методичного підходу OECD у суб'єктів підприємництва України. Спостерігається зміна структури майже за всіма показниками: у юридичних осіб – від суб'єктів великого підприємництва у бік середнього підприємництва; а у фізичних осіб – від суб'єктів середнього підприємництва у бік малого, зокрема мікропідприємництва.

Виділено основні технології використання цифрової економіки в Україні та світі. Визначено, що у вітчизняних підприємницьких структурах кількість використання комп'ютерів майже за всіма видами економічної діяльності зростає, однак у суб'єктів малого підприємництва знижується кількість працівників, які використовують комп'ютери. В умовах цифрової економіки наявні комплекси інформаційних даних потребують структурування, а складність прийняття ефективних підприємницьких рішень за їх допомогою зростає та потребує використання сучасної комп'ютерної техніки для підвищення підприємницької активності.

4. Удосконалено методичний підхід до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки, який передбачає такі етапи: формування набору показників підприємницької активності та вибір найбільш важливих з них; визначення факторів, що характеризують цифрову економіку; визначення рівня зв'язку характеристик цифрової економіки та підприємницької активності; визначення впливу характеристик цифрової економіки на показники підприємницької активності. На відміну від існуючих, авторський методичний підхід враховує рівень взаємозв'язку між складовими підприємництва та інноваційних цифрових технологій. Застосування в практичній діяльності запропонованого методичного підходу дозволить виділити комплекс найвпливовіших показників підприємницької активності в цифровій економіці, визначити найбільш значущі характеристики цифрової економіки та обґрунтувати рівень взаємозв'язку характеристик цифрової економіки та підприємницької активності в напрямі покращення рівня розвитку країни.

5. Модернізовано концептуальну схему методу ПАТТЕРН при застосуванні до систематизації параметрів оцінки підприємницької активності. Методичне забезпечення систематизації показників оцінки підприємницької активності у порівнянні з наявними ґрунтується на гармонізації інтересів держави, суспільства та підприємницької активності за рахунок уточнення очікувань підприємницького середовища та оцінки підприємницьких цілей, інтересів і мотивації підприємця. Розроблено дерево цілей як нормативний сценарій розвитку підприємницької активності, в якому інтегровано показники підприємницької активності та критерії оцінки гармонізації інтересів держави, суспільства, ОФПД та підприємців. Заново запровадженими параметрами у методичному забезпеченні щодо систематизації показників оцінювання підприємницької активності є: рівень використання МСП цифрового середовища; індекс Джині для доходів підприємців; рівень кібербезпеки. До них складені короткі метрики, які містять: логіку (модель) оцінки, призначення та значення параметра, а також контекст оцінки; метод оцінки – об'єктивний або суб'єктивний спосіб порівняння стану характеристик (атрибутів) об'єкта для переносу на шкалу вимірювання; шкалу оцінки – спосіб упорядкування відношення атрибутів або їх вимірів на вимірній множині. Методичне забезпечення систематизації показників оцінки підприємницької активності дає можливість підвищити ступінь орієнтації підприємницької діяльності на стійкий соціально-економічний розвиток.

6. Зазначено, що інформативність показує присутність у загальному обсязі інформації наявних у цій формі релевантних відомостей, які сприяють ефективному досягненню існуючих цілей. Обґрунтовано методичний підхід оцінювання інформативності показників підприємницької активності, який збігається, по-перше, з рівнями формування підприємницької активності – макрорівень, ОФПД, потенційні та підприємці-початківці; по-друге, з рівнями формалізації оцінювання інформативності: ентропійний підхід, кореляційний підхід, бальні, бінарні або рангові експертні оцінки. Запропонований методичний підхід, на відміну від існуючих, містить семантичну, прагматичну й організаційно-методичну складові та ґрунтується на синтезі трьох груп факторів – економічна додана вартість, продуктивність праці та безпека підприємницької діяльності, що дозволить підвищити ефективність розвитку підприємницьких структур у результаті подання найбільш корисної інформації.

7. Сформовано організаційно-інформаційне забезпечення прийняття рішень щодо розвитку підприємницької активності в умовах цифрової економіки та визначено, що воно має спиратися на принципи повного використання всієї доступної інформації та її зосередження на проблемних ситуаціях. Також слід враховувати ризики систематичного ринкового характеру та специфічні для конкретного ОФПД. Критеріями оцінювання руху інформаційних потоків для розвитку підприємницької активності є економічна додана вартість, рівень витрат на персонал та кібербезпеку, а також їх співвідношення з іншими параметрами. Організаційно-інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень полягає в доповненні регламентації діяльності положеннями щодо норм кібербезпеки та формуванні вимог до руху інформаційних потоків між функціями підприємницької діяльності, що дозволяє підвищити рівень відповідальності за отримання кінцевого результату та рівень стійкості підприємницької діяльності в цілому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

1. Строкович Г.В., Шматько Н.М., Косюга В.В. Удосконалення моделі функціонування корпоративних потоків знань у акціонерних товариствах як напрямок підвищення якості їх функціонування. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/14.pdf (0,66 друк. арк.). *Особистий внесок автора: виділено вимоги до властивостей інформаційних потоків та рівня кіберзахисту з метою підвищення якості підприємницької діяльності* (0,22 друк. арк.).

2. Косюга В.В. Особливості формування підприємницької активності в умовах цифрової економіки. *Вісник ХНАУ імені В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 4. Т. 1. С. 140–149 (0,58 друк. арк.).

3. Косюга В.В., Дашевська Т.Ш. Методичний підхід до діагностики стану інноваційної підприємницької активності на засадах цифрової економіки. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 7. С. 47–54 (0,48 друк. арк.). *Особистий внесок автора: виокремлено найбільш впливові показники формування підприємницької активності в сучасних умовах та розроблено методичний підхід до формування та реалізації діагностики стану інноваційної підприємницької активності на засадах цифрової економіки* (0,24 друк. арк.).

4. Косюга В.В. Методичний підхід до систематизації показників оцінки підприємницької активності. *Причорноморські студії*. 2020. Вип. 60. С. 100–104 (0,55 друк. арк.).

5. Дашевська Т.Ш., Косюга В.В. Маркетингове обґрунтування пріоритетів активізації інноваційної підприємницької діяльності. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2020. Т. 25. Вип. 6 (85). С. 117–123 (0,9 друк. арк.). *Особистий внесок автора: визначено атрибути підприємницької активності та інформаційні зв'язки між суб'єктами підприємницької діяльності в сучасних умовах цифрової економіки* (0,45 друк. арк.).

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав

6. Косюга В.В. Інформативність показників підприємницької активності. *Magyar Tudományos Journal*. 2020. № 48. С. 8–9 (0,24 друк. арк.).

Публікації за матеріалами конференцій

7. Косюга В.В. Підприємницька активність як фактор економічного розвитку країни. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці: матеріали V Міжнародної наукової Інтернет-конференції* (Київ, 14–15 жовтня 2019 р.). Київ: НАУ, 2019. Т. 2. С. 14–17 (0,23 друк. арк.).

8. Косюга В.В. Оцінка використання інструментів цифрової економіки для визначення рівня підприємницької активності. *Science and practice: implementation to modern society: тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Manchester: Peal Press Ltd. 2020. Р. 50–56 (0,30 друк. арк.).

9. Косюга В.В. Використання технологій цифрової економіки суб'єктами підприємництва. *Economics, Business and Social Sciences: materials of the XII International scientific and practical conference*. Nuremberg: Verlag SWG imex GmbH. 2020. Р. 29–32 (0,19 друк. арк.).

10. Косюга В.В. Організаційне забезпечення прийняття рішень щодо розвитку підприємницької активності в сучасних умовах. *Science and education: problems, prospects and innovations: materials of the IV International scientific and practical conference*. Kyoto: CPN Publishing Group. 2020. Р. 410–413 (0,15 друк. арк.).

11. Косюга В.В. Оцінка стану підприємницької активності. *Інноваційні технології, моделі управління кібербезпекою – 2020*: матеріали Міжнародної наукової конференції. Дніпро: УМСФ, 2020. Ч. 2. С. 56–57 (0,07 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Косюга В.В. Оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2021.

Дисертацію присвячено вирішенню актуального науково-практичного завдання з поглиблення теоретичних положень, удосконалення методичного забезпечення і розробки практичних рекомендацій щодо оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки. У дисертації обґрунтовано актуальність дослідження; узагальнено теоретичні засади оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки: виділено ключові атрибути та проблеми підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки. Здійснено порівняльний аналіз стану підприємницької активності в Україні та світі, проведено оцінку використання технологій цифрової економіки для визначення рівня підприємницької активності. Обґрунтовано методичний підхід до оцінювання підприємницької активності в умовах цифрової економіки. Розроблено методичне забезпечення систематизації показників оцінки підприємницької активності. Запропоновано методичний підхід до визначення інформативності як критерію оцінювання підприємницької активності. Обґрунтовано організаційно-інформаційне забезпечення прийняття рішень щодо розвитку підприємницької активності в умовах цифрової економіки.

Ключові слова: підприємницька активність, цифрові технології, оцінювання, суб'єкти малого та середнього підприємництва, інформативність, організаційна форма підприємницької діяльності, систематизація показників.

ANNOTATION

Kosyuga V.V. Evaluation of entrepreneurial activity in a digital economy. – On the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.04 – Economics and Enterprises Management (according to the types of economic activity). University of Customs and Finance, Dnipro, 2021.

Entrepreneurial activity is defined as the process of actualizing the capacity of the initiative part of the population to seize opportunities provided by the market, and stimulating these people to meet their personal interests related to social needs and expectations. This definition emphasizes the fact that a person's orientation to entrepreneurial activity is self-conditioned and takes into account both personal and public expectations.

Digital economy is proposed to be understood as a system of social, industrial and institutional relations based on a complex of computer-assisted and information and communication technologies. It is determined that digital economy changes the processes characteristics, manifestation and formation forms of entrepreneurial activity; the attributes and problems of entrepreneurial activity in the digital economy are highlighted. The business digitalization problems are most fully manifested in the interaction with specialized digital

platforms. To analyze the levels of interaction on the platforms, a generalized communication process structure has been developed.

The entrepreneurial activity of business entities in Ukraine and around the world is assessed on the basis of the methodical approach suggested by the GEM and OECD, and the basic technologies for using digital economy are specified. The methodological approach to assessing entrepreneurial activity in the digital economy has been improved, i.e. unlike the existing ones, it takes into account the coordination level of the components of both the entrepreneurship and innovative digital technologies. The application of the suggested methodological approach will help to identify the most significant features of the digital economy and to suggest the ways for raising the level of business development.

The suggested methodological support for classifying entrepreneurial activity estimation parameters, unlike the existing ones, is based on the harmonization of the interests of the state, society and entrepreneurs through specifying the expectations of the business environment and assessing the entrepreneurs' business goals, interests and motivation. Using the PATTERN method, a tree of objectives has been designed as a standard scenario for the entrepreneurial activity development, integrating criteria for entrepreneurial activity and for assessing the harmonization of the interests of the state, society, enterprises and entrepreneurs. The author's methodological support provides an opportunity to intensify the entrepreneurial activity commitment to sustainable socio-economic development.

A methodical approach to assessing the information value of entrepreneurial activity parameters is substantiated, which takes into consideration, first, the organization levels of entrepreneurial activity, e.g. the macro-level which includes enterprises, and potential and start-up entrepreneurs; secondly, the formalization levels of the information value assessment, i.e. entropy approach, correlation approach, and point, binary or rank expert assessments. The suggested methodological approach, in contrast to the existing ones, contains semantic, pragmatic, organizational and methodological components and is based on the synthesis of three groups of factors, namely, economic value added, productivity and business security, thus further increasing the efficiency of business structures by presenting the most useful information.

Organizational and informational support for decision-making as for the development of entrepreneurial activity in the digital economy has been designed. It has been determined that this approach should be based on the principle of fully using all the available information, with a focus on problematic situations. Criteria for assessing the movement of information flows, topical for the development of entrepreneurial activity, are the following: economic added value, the level of personnel expenses and cybersecurity expenditures, as well as their ratio to other parameters. Organizational and information support of the decision-making process is supplemented by regulations on cybersecurity and the creation of the requirements for the movement of information flows between the functions of entrepreneurial activity, thus raising the responsibility for obtaining the end result and enhancing the sustainability of entrepreneurial activity, in general.

Key words: entrepreneurial activity, digital technologies, evaluation, small and medium business entities, informativeness, organizational form of entrepreneurial activity, systematization of indicators.

КОСЮГА ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

**ОЦІНЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ
ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 29.03.2021 р. Формат 60x84 1/16.
Гарнітура Times. Друк цифровий.
Папір офсетний. 0,9 умов. друк. арк.
Тираж 100 прим. Зам № 456.

Віддруковано: ПП «Інтеграл»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія АОО № 767897 від 17.11.2003 р.
49000, м. Дніпро, вул. Воскресенська, 41, оф. 122